

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 3066/20

בג"ץ 3067/20

בג"ץ 3068/20

בג"ץ 3070/20

בג"ץ 3071/20

בג"ץ 5133/20

בג"ץ 5816/20

לפני: כבוד הנשיאה א' חיות
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופטת י' וילנר

העותרים בבג"ץ 3066/20 :
1. זיד
2. המוקד להגנת הפרט

העותרים בבג"ץ 3067/20 :
1. יחיא
2. המוקד להגנת הפרט

העותרים בבג"ץ 3068/20 :
1. קבהא
2. קבהא
3. המוקד להגנת הפרט

העותרים בבג"ץ 3070/20 :
1. קבהא
2. המוקד להגנת הפרט

העותרים בבג"ץ 3071/20 :
1. אבו עביד
2. אבו עביד
3. המוקד להגנת הפרט

העותרים בבג"ץ 5133/20 :
1. ואכד
2. ואכד
3. המוקד להגנת הפרט

העותרים בבג"ץ 5816/20 :
1. ואכד
2. המוקד להגנת הפרט

נ ג ד

המשיב: המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית

עתירות למתן צו על תנאי

עו"ד תהילה מאיר

בשם העותרים:

עו"ד שרון אבירם; עו"ד סיון דגן

בשם המשיב:

פסק-דין

הנשיאה א' חיות:

עניינן של שבע העתירות שבכותרת בשאלה כיצד ניתן להוכיח זיקה קניינית למקרקעין מוסדרים המצויים ב-"מרחב התפר" – הממוקם בין קו התחום של אזור יהודה ושומרון (להלן: איו"ש), ובין גדר הביטחון החוצצת בין ישראל ואיו"ש – כדי לקבל היתר כניסה למרחב זה משטח איו"ש.

רקע

1. בשנת 2002 החליטה ממשלת ישראל על הקמת גדר בין שטח ישראל ושטח איו"ש. חלקים מסוימים מהגדר שהוקמה אינם חופפים לקו תחום איו"ש אלא עוברים בתוך שטח איו"ש, והמרחב שבין הגדר ובין קו התחום של איו"ש מוכר בשם "מרחב התפר". ממרחב התפר ניתן להיכנס לשטח ישראל ללא מכשול פיזי, ועל רקע זה הכריז המפקד הצבאי בשנת 2003 על מרחב התפר כ"שטח צבאי סגור" שהכניסה אליו והיציאה ממנו מותנות בהיתר פרטני (להלן: משטר ההיתרים). ככל שהדבר נוגע למתן היתרי כניסה לחקלאים תושבי האזור המבקשים לעבד את אדמותיהם שבמרחב התפר, אושר משטר ההיתרים בבג"ץ 9961/03 המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר נ' ממשלת ישראל, פסקאות 33-34 לפסק דינה של הנשיאה ד' ביניש (5.4.2011) (להלן: עניין משטר ההיתרים).

2. ההליך והתנאים להנפקת היתרים כאמור מעוגנים בנוהל מטעם המינהל האזרחי, אשר מתעדכן מעת לעת ומוכר בשם "קפ"ק מרחב התפר" (להלן: הקפ"ק). לפי הקפ"ק בנוסחו בעת הגשת העתירות דנן (להלן: קפ"ק 2019), משך תוקפו של היתר לצרכים חקלאיים עמד על שלוש שנים (יצוין כי בעקבות תיקון משנת 2021 קוצר תוקף ההיתר לשנתיים), ועל בקשה לקבלת היתר חקלאי להיתמך במסמכים "המוכיחים את זיקתו

הקניינית" של המבקש לקרקע – כך שאם הקרקע מוסדרת, יש לצרף "עותק נסח טאבו" (סעיף 13ג(1) בסימן א' לפרק ג' בקפ"ק 2019).

לצורך הנפקת היתר מסוג תעסוקה חקלאית – אשר ניתן לתושב איו"ש המועסק על ידי חקלאי לשם עיבוד אדמתו – נקבעו בקפ"ק תנאים נוספים, ובכלל זה נקבע כי "היתרי תעסוקה חקלאית יונפקו עבור חלקו היחסי של החקלאי בקרקע [...] ככלל, לא יתקיים צורך חקלאי בר-קיימא, כאשר גודל החלקה בעבורה מתבקש ההיתר הינו בגודל מזערי, שאינו עולה על 330 מ"ר" (סעיף 14(א)(7) בסימן א' לפרק ג' בקפ"ק 2019; להלן: תנאי החלקה המזערית). אשר למבקשים שהוכיחו "זיקה קניינית לחלקה, בעבורה לא ניתן לקבל היתר לצרכים חקלאיים או מסחריים" – ובהם בעלי זכויות בחלקות מזעריות, הקטנות מ-330 מ"ר – אלו עשויים להיות זכאים להיתר לצרכים אישיים (שם); וראו גם סעיף 6(ג) בסימן ג' לפרק ג' בקפ"ק 2019).

3. בעתירות שלפנינו נטען כי העותרים הם בעלי זיקות קנייניות למקרקעין מוסדרים במרחב התפר (או בני משפחתם של בעלי זיקות קנייניות כאמור, אשר מבקשים לעבד את האדמות עבור בעלי הזכויות בקרקע). זיקות קנייניות אלו לא באו לידי ביטוי במרשם, שכן לטענת העותרים הזכויות במקרקעין עודן רשומות על שם מורישי הזכויות ולא על שם היורשים. העותרים טענו כי עד לפני מספר שנים ניתנו להם היתרי כניסה למרחב התפר בהסתמך על הצגת נסח על שם המוריש בצירוף צו ירושה, אך החל משנת 2018 סירב המשיב להמשיך ולהנפיק להם היתרים לצרכים חקלאיים על בסיס המסמכים הללו, וזאת מבלי שנימק את השינוי במדיניותו. על כן, מבקשים העותרים כי יתאפשר להם להוכיח את זיקותיהם למקרקעין שבמרחב התפר באמצעות הצגת נסח על שם המוריש וצו ירושה, כפי שנעשה בעבר.

הדיון בעתירות והתפתחויות לאחריו

4. ביום 21.9.2020 התקיים דיון מקדמי בעתירות, במהלכו ביקש המותב לברר עם המשיב מספר שאלות: ראשית, האם ניתן להנפיק היתר חקלאי זמני עבור מבקשי היתר שפתחו בהליך לעדכון המרשם – כך שהם יהיו זכאים להיתר חקלאי בתקופה שבין פתיחת הליך עדכון המרשם ובין מתן ההחלטה בנושא; שנית, האם אפשר להתיר ליורש של חלק מחלקה לעבד גם את השטחים של יורשים נוספים על סמך ייפוי כוח; שלישית, מדוע נגבית מיורשי הקרקעות במרחב התפר אגרת רישום ירושה בסך 1% משווי הקרקע במסגרת הליך עדכון המרשם, שהוא סכום גבוה מזה שנגבה בישראל בנסיבות דומות.

בתום הדיון ניתנה למשיב, לבקשתו, שהות "על מנת לגבש עמדה על הנושאים שעלו ולהציגם בהודעה מעדכנת הנתמכת בתצהיר מתאים" (החלטה מיום 21.9.2020).

5. ביום 4.1.2021 עדכן המשיב כי החל מיום 30.1.2021 יקוצר משך תוקפו של היתר חקלאי משלוש שנים לשנתיים, וכן התייחס בהודעתו לשלוש הסוגיות שהתעוררו בדיון. באשר לקבלת היתר חקלאי עד להכרעה בהליך עדכון המרשם: המשיב ציין כי כאשר תושב מבקש היתר כניסה למקרקעין מוסדרים במרחב התפר שאינם רשומים על שם היורש, מונפק לו היתר לצרכים אישיים למשך שלושה חודשים "לצורך שימור זיקתו לקרקע" והוא מופנה לרישום החלקה במרשם. בעת הצגת אישור על פתיחת בקשה לעדכון הרישום, התושב יהא זכאי להיתר חקלאי עד להכרעה בבקשה ובהתאם לפרק הזמן שקבוע בקפ"ק (החל מיום 30.1.2021 – עד שנתיים); ככל שהבקשה לעדכון הרישום תידחה טרם סיום תקופה זו, יבוטל ההיתר לאלתר.

באשר לסוגיית ייפוי הכוח ציין המשיב כי סעיף 14(א)(7)(א) בפרק ג' לקפ"ק תוקן – כך שבמקום הניסוח "טענות בדבר עיבוד של חלקים נוספים יש לתמוך במסמכים מתאימים" שהופיע בקפ"ק 2019, החל מיום 30.1.2021 נכתב: "היתר עיבוד לצרכים חקלאיים יינתן גם על בסיס 'סכמת' זכויות של מספר בעלי זכויות שחלקם המשותף בקרקע מגיע עד הרף של – 330 מ"ר – עבור אחד מהם לפי בחירתם. טענות בדבר עיבוד של חלקים נוספים יש לתמוך במסמכים מתאימים". המשיב הוסיף והדגיש כי בהתאם לדברי באת-כוחו בדיון, "מבקש היתר חקלאי יכול להציג יפוי כוח לצורך עיבוד חלקות של בעלי קרקע אחרים" (פסקה 6(ב) להודעת העדכון).

באשר לאגרת רישום הירושה עדכן המשיב כי הוחלט להעמיד את האגרה על 160 ש"ח, שהוא סכום דומה לזה שנגבה בישראל בנסיבות דומות, וביום 23.4.2021 עדכן המשיב כי אכן נחתם תיקון לחקיקת המשנה הרלוונטית.

6. בתגובה הודיעו העותרים כי הם עומדים על טענותיהם כפי שהועלו בעתירות. זאת, למעט ביחס לשלוש עתירות שנדונו במאוחד עם העתירות שבכותרת, ואשר נמחקו לבקשת העותרים שם משהסעדים הפרטניים שנתבקשו בעתירות אלו התקבלו (בג"ץ 5329/20, בג"ץ 5131/20 ובג"ץ 5331/20; פסקי דין מיום 21.2.2021 ו-19.5.2021 (להלן יחדיו: העתירות שנמחקו)).

7. למען שלמות התמונה יצוין כי בשנים האחרונות התנהלו מספר הליכים משפטיים בסוגיות שמשיקות לענייננו. בין היתר, ביום 3.3.2020 ניתן פסק דין בחמש

עתירות מנהליות שבמרכזן עמדה שאלה דומה לזו שבמוקד העתירות שלפנינו, ואשר הוגשה על ידי חלק מהעותרים דכאן (עת"מ (מינהליים י-ם) 19-07-62855, 19-08-11831, 19-09-21156 ו-19-12-6137; להלן יחדיו: העתירות המנהליות). בית המשפט לעניינים מנהליים (סגן הנשיא מ' סובל) קבע כי לשם הוכחת זיקה קניינית לקרקע מוסדרת יש צורך בהצגת נסח הנושא את שם היורש, ודחה את הטענה העקרונית שהעלו העותרים נגד חוקתיותה של הוראה זו מטעמים של חוסר סמכות עניינית. לצד זאת, ביום 20.12.2020 ניתן צו על תנאי בבג"ץ 6896/18 טעמה נ' המפקד הצבאי בגדה המערבית, שעניינו בתנאי החלקה המזערית. במסגרת הצו על תנאי נדרשו המשיבים שם, בין היתר, ליתן טעם "מדוע לא יבוטל סעיף 14(א)(7) לקפ"ק מרחב התפר המעודכן לשנת 2019 שנסב על 'בדיקת חלקו של המבקש בחלקה' ו/או יוחלף בהסדר אחר הנותן מענה לבעלי זכויות משותפים בחלקות".

טענות הצדדים

8. העותרים סבורים כי מדיניותו של המשיב פוגעת באופן בלתי-מידתי בזכויותיהם לקניין, לחופש העיסוק ולחופש התנועה. זאת, בין היתר, מכיוון שהדרישה לרישום כתנאי להוכחת זיקה קניינית אינה עולה בקנה אחד עם הדין המקומי, ובפרט עם אופיין של הזכויות בקרקע "מירי" אשר עוברות בירושה, לטענת העותרים, באופן אוטומטי וללא צורך ברישום. העותרים מוסיפים כי חלק מהחקלאים באזור מתנגדים לשינוי הרישום מטעמים פוליטיים וכי "הדבר אינו נהוג ואינו מקובל בחברה זו", שכן בחברה הפלסטינית נהוג עיקרון של בעלות משותפת ושותפות קהילתית בניהול אדמות חקלאיות.

לטענת העותרים, בעניין משטר ההיתרים נקבע כי ניתן לפגוע במרקם החיים באזור רק אם מדובר בפגיעה חיונית הנדרשת מטעם ביטחוני. עם זאת, כך העותרים, הנימוקים שהציג המשיב במסגרת מענה לפניותיהם טרם הגשת העתירות אינם מבוססים על צורך ביטחוני. זאת, שכן לא נשקפת מאיש מהעותרים סכנה ביטחונית קונקרטית, ועם החששות הביטחוניים הכלליים בנוגע למרחב התפר – כמו גם עם חוסר המומחיות המקצועית של הגורמים שבודקים את הבקשות להיתרים – ניתן להתמודד בדרכים אחרות. העותרים מוסיפים וטוענים כי לנוכח העובדה שניתן לעדכן את מרשם הזכויות על בסיס הצגת הנסח הנוכחי בצירוף צו ירושה, יש להסתפק במסמכים אלו גם לצורך קבלת היתר כניסה. עוד הם סבורים כי נכונותו של המשיב ליתן לעותרים בעתירות שנמחקו היתרים לצרכים חקלאיים, אף שרישום הזכויות בחלקותיהם לא עודכן, יש בה כדי להשליך על עוצמת טענותיו של המשיב ועל "עצם קיומה של מדיניות קוהרנטית כזו

או אחרת בנושא". עוד נטען כי התכלית האמיתית של דרישת הרישום היא חלוקת הזכויות בפועל בין היורשים, כך שמספר החלקות המזעריות, שבגינן רשאי המשיב לסרב ליתן היתר חקלאי, יגדל. לבסוף נטען כי חרף האמור בהודעה המעדכנת מטעם המשיב, נוסח סעיף 14(א)(7)(א) לקפ"ק 2021 אינו מעגן במפורש את האפשרות לקבל היתר כניסה על בסיס ייפוי כוח, ולפיכך לא ניתן להסתמך על כך שזו הפרשנות שייתן לו המשיב גם בעתיד. מכל מקום, כך העותרים, סעיף זה רלוונטי רק לסכימת חלקות מזעריות, וממילא אין בו כדי לספק פתרון עבור בעלי זכויות בחלקות בגדלים אחרים המבקשים לעבדן במשותף.

9. המשיב, מצדו, סבור כי דין העתירות להידחות בהיעדר עילה להתערבות במדיניותו או בהחלטות הפרטניות בעניינם של העותרים. לטענת המשיב, קיימת חשיבות בעדכון מרשם הזכויות במקרקעין במרחב התפר, שאם לא כן עלולות להיווצר טעויות בתמונת הזכויות ויגבר החשש מהשתלטות על קרקעות ומפגיעה בקונים פוטנציאליים. עוד נטען כי הדרישה לעדכון הרישום לצורך הוכחת זיקה למקרקעין במרחב התפר נדונה ואושרה בעניין משטר ההיתרים; כי העותרים לא הוכיחו הצדקה לבחינת הנושא מחדש; וכי מכל מקום, התנאים למתן היתרי הכניסה למרחב התפר מאזנים בין שיקולים ביטחוניים ובין החובה לאפשר לבעלי הזיקה גישה סבירה לשטחיהם ולשמור על מרקם החיים באזור. המשיב מבהיר כי הדרישה להצגת נסח טאבו לשם קבלת היתר חקלאי עוגנה במקור בשנת 2005 אך נאכפה באופן חלקי בלבד עד לשנת 2018, שאז הוחלט לאוכפה במלואה. החלטה זו התקבלה, כך המשיב, בעקבות פיגוע דקירה מיום 10.12.2017 שביצע תושב איו"ש שהחזיק בהיתר כניסה למרחב התפר, וכן בעקבות עבודת מטה שממנה עלה כי היקף החקלאות במרחב התפר אינו תואם את מספר ההיתרים המונפקים, "באופן המעלה את החשש כי מספר רב של היתרים מנוצלים למעבר לישראל". בהקשר זה מוסיף המשיב כי רשות מנהלית רשאית לשנות את מדיניותה ולהתאימה למציאות החיים.

באשר לטענה כי עדכון המרשם אינו מקובל בחברה הפלסטינית, המשיב טוען כי חובת הרישום קבועה בדין המקומי ומדגיש כי הקרקעות נושא העתירות מוסדרות ורשומות במרשם, כך שלכל הפחות בנקודת זמן כזו או אחרת בעבר, בעלי הזכויות בקרקעות מצאו לנכון לרשום את זכויותיהם.

10. דין העתירות להידחות. השאלה המרכזית הדורשת הכרעה במקרה דנן היא האם מדיניות המשיב – קרי, החלטתו לאכוף באופן מלא את הדרישה להציג נסח טאבו לשם הוכחת זיקה קניינית למקרקעין במרחב התפר החל משנת 2018 – מובילה לפגיעה בלתי-מידתית בזכויותיהם של העותרים. בכפוף להבהרותיו של המשיב במסגרת ההליכים דנן, אשר סיפקו מענה לחלק מטענות העותרים – סכום אגרת רישום הירושה הופחת באופן משמעותי; הובהר כי ניתן לקבל היתר כניסה על בסיס ייפוי כוח; וכך הובהר כי פתיחת הליך לעדכון הרישום מקימה זכאות להיתר חקלאי עד להכרעה בהליך – אני סבורה כי מדיניותו של המשיב אינה מקימה עילה להתערבות שיפוטית.

11. עוד בעניין משטר ההיתרים נקבע כי מדיניות המשיב לפיה הכניסה למרחב התפר מותנית בקבלת היתר פרטני, משרתת תכלית ביטחונית מובהקת (שס), בפסקה 17 לפסק דינה של הנשיאה ביניש), ולא שוכנעתי כי טענות העותרים בהליך דנן מצדיקות סטייה מקביעה זו. כפי שציין המשיב בתגובתו, בעניין משטר ההיתרים נלקחה בחשבון באופן ספציפי הדרישה להצגת נסח טאבו לשם הוכחת זיקה למקרקעין מוסדרים (שס), בפסקה 33 לפסק דינה של הנשיאה ביניש). לצד זאת הבהיר בית המשפט:

“[...] אין בידינו לשלול את האפשרות כי קיימים מקרים פרטניים בהם נגרמת פגיעה חמורה בזכויות הקניין והפרנסה של תושבים פלסטינים שאינם זוכים לעבד את אדמתם במידה הנדרשת להם או נתקלים בקשיי גישה אחרים, והמשיבים מצידם אינם עושים די על מנת להביא למזעור פגיעה זאת. כאמור, מקרים אילו ניתנים לבירור במסגרת עתירות פרטניות, במסגרתן יוכל בית המשפט לבחון את מכלול ההסדרים הרלוונטיים לאזור מסוים, ולבחון את האיזון הפרטני המתבצע בתחומו בין זכויות התושבים לבין אינטרסים אחרים [...]” (שס), בפסקה 34 לפסק דינה של הנשיאה ביניש).

במילים אחרות, בעניין משטר ההיתרים נקבע כי אין עילה להתערבות במדיניות המשיב לפיה גם מי שלא נשקף ממנו סיכון ביטחוני קונקרטי נדרש לקבל היתר כניסה למרחב התפר ולהוכיח את זיקתו למקרקעין מוסדרים באמצעות הצגת נסח טאבו. זאת, חרף הפגיעה בזכויותיהם של תושבי האזור המבקשים לעבד אדמות במרחב התפר, ותוך קביעה כי האכסניה הראויה להעלאת טענות לפגיעה ספציפית בזכויות היא במסגרת עתירה פרטנית.

12. השאלה העומדת בפנינו איננה, אפוא, אם הדרישה להצגת נסח טאבו פוגעת, כשלעצמה, פגיעה בלתי-מידתית בזכויותיהם של העותרים; אלא אם ההחלטה לאכוף

דרישה זו באופן מלא החל משנת 2018, היא בלתי-סבירה או גורמת לפגיעה בלתי-מידתית בזכויות כאמור.

את החלטתו של המשיב יש לבחון בראי הדרישות שחלות על כל החלטה מנהלית אחרת, ובהן דרישות הסבירות והמידתיות (בג"ץ 1398/07 לביא-גולדשטיין נ' משרד החינוך-הגף להערכת תארים אקדמיים מחו"ל, פסקאות 21-22 (10.5.2010) (להלן: עניין לביא-גולדשטיין)). כפי שנפסק בעבר, אין פסול אינהרנטי בהחלטה של רשות מנהלית לשנות ממדיניות קיימת – ומקל וחומר להחליט לאכוף מדיניות קיימת – ולאדם אין זכות קנויה כי מה שהיה הוא שיהיה (בג"ץ 4640/19 התנועה הרפורמית יהדות מתקדמת בישראל נ' שר החינוך, פסקה 69 לפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז (7.4.2021); עניין לביא-גולדשטיין, פסקה 21; ראו גם דפנה ברק-ארז משפט מינהלי כרך א 204-205 (2010); ובאשר למדיניות אכיפה ראו: בג"ץ 3246/17 אבו טיר נ' מפקד כוחות צה"ל, פסקאות 29-28 (11.6.2019)).

13. המשיב הבהיר כי ההחלטה לאכוף את הדרישה להצגת נסח עדכני התקבלה בעקבות פיגוע שהתרחש ביום 10.12.2017, וכן בעקבות בחינה מחודשת של מדיניותו שבעקבותיה עלה חשש כי "מספר רב של היתרים מנוצלים למעבר לישראל" (פסקה 140 לתגובה המקדמית). בהקשר זה הבהיר המשיב כי התברר שהליך בחינת הבקשות להיתרים "לא נעשה בצורה מקצועית מספיק כי נעשה על ידי גורמים שנדרשים לתת מענה בזמן קצר והם קציני מת"ק ולא מוסמכים מקצועית [...]". (עמ' 8 שורות 11-12 לפרוטוקול), וכי מספר ההיתרים שהונפק עולה על היקף החקלאות במרחב התפר. מדברים אלה עולה כי ההחלטה לאכוף את הדרישה להצגת נסח מרשם אכן נבעה במישורין מהתכלית הביטחונית שבבסיס משטר ההיתרים: קרי, הגברת הבקרה על הנכנסים למרחב התפר מאיו"ש במטרה להפחית את הסיכון לניצול האפשרות להיכנס לישראל דרך מרחב התפר. החלטתו זו של המשיב נבעה מהתפתחויות עובדתיות שהתרחשו לאחר מתן פסק הדין בעניין משטר ההיתרים, אשר הובילו את המשיב למסקנה שיש להגביר את הפיקוח על הנפקת היתרי הכניסה.

בהקשר זה הדגישו העותרים כי על היתרים לצרכים מסחריים לא חלה דרישת עדכון המרשם שחלה על מבקשי היתרי חקלאי. המשיב הסביר בתגובתו, בין היתר, כי בעוד שהיתר חקלאי מונפק על בסיס מסמכים המצויים בידי התושב, לבקשה להיתר לצרכים מסחריים מצורפים, ככלל, מסמכים נוספים: אישור על תשלומי חשבונות, רישיון עסק ואישור מלשכת המסחר "כי המבקש אכן סוחר" (פסקה 147 לתגובה המקדמית). בנסיבות אלו מקובלת עליו טענת המשיב כי בכל הנוגע להיתרים לצרכים מסחריים קיים

צורך ביטחוני פחות בוידוא זיקתו של המבקש לקרקע. נוכח זאת, אינני סבורה כי העובדה שדרישת עדכון המרשם אינה נאכפת באשר להיתרים לצרכים מסחריים, מובילה בהכרח למסקנה שאין לאוכפח גם ביחס לחיתרי חקלאי.

14. בתגובתו המקדמית עמד המשיב על תכלית משנית לתכלית הביטחונית: היתרונות שבשמירה על מרשם מקרקעין ציבורי עדכני. לטענת המשיב, בהיעדר רישום עקבי ומהימן, ככל שנוקפות השנים ומתרבים "גלגולי הירושה" גובר הקושי להכריע האם מבקש ההיתר הוא אכן בעל זכויות בחלקה. טעמים אלו של המשיב מקובלים עליי ועל כן, טענת העותרים לפיה ניתן "לדלג" על שלב עדכון המרשם ולהסתפק בהצגת צו הירושה לצד נסח הטאבו על שם המוריש – דינה להידחות.

15. לכך יש להוסיף את העובדה שבהתאם למדיניותו העדכנית של המשיב, כאשר תושב מגיש בקשה להיתר חקלאי לשם עיבוד מקרקעין מוסדרים שאינם רשומים על שם היורש, מונפק לו היתר לצרכים אישיים למשך שלושה חודשים והוא מופנה לרישום החלקה במרשם; ומעת שהוגשה בקשה לעדכון המרשם, זכאי התושב להיתר חקלאי עד להכרעה בבקשתו, ובהתאם לפרק הזמן הקבוע בקפ"ק (פסקה 6ג) להודעת העדכון מיום 4.1.2021). עוד הובהר כי ביכולתם של מבקשי ההיתר להציג ייפוי כוח לצורך עיבוד חלקות של בעלי זכויות אחרים, ובעקבות הערות בית משפט זה במהלך הדיון המקדמי אף הופחתה אגרת רישום הירושה באופן משמעותי, והועמדה על סכום דומה לזה שנגבה בישראל בנסיבות דומות. בכך יש כדי להקל על בעלי זכויות בקרקעות אשר מבקשים לפתוח בהליך עדכון המרשם. לפיכך, אינני סבורה כי מדיניותו הנוכחית של המשיב כרוכה, במכלול, בהכבדה בלתי-סבירה על מבקשי ההיתרים או בפגיעה בלתי-מידתית בזכויותיהם.

16. אשר לטענת העותרים בדבר קיומו של מנהג מקומי ביחס לתפישת הבעלות בקרקע כמשותפת ועיבוד חלקות במשותף: מבלי להכריע בשאלת קיומו של מנהג מעין זה או בשאלת משקלו וחשיבותו, אציין כי העותרים לא הבהירו די הצורך מדוע מנהג נטען זה סותר את דרישת המשיב לעדכן את רישום הזכויות כתנאי לקבלת היתר כניסה למרחב התפר. העתירות עוסקות, כאמור, במקרקעין מוסדרים במרחב התפר, ומכאן שבעלי הזכויות בקרקעות נרשמו בשלב מסוים במרשם חרף המנהג המקומי הנטען. לפיכך לא ברור מדוע עדכון המרשם, בפרט על דרך של רישום מספר יורשים כבעלי הזכויות במקרקעין, יש בו כדי לפגוע במנהג מקומי זה.

17. מן הטעמים שפורטו לעיל, אני סבורה כי המדיניות לפיה קבלת היתר חקלאי תלויה בהצגת נסח טאבו על שם היורש, עומדת במבחני הסבירות והמידתיות ואיננה מקימה עילה להתערבות שיפוטית בה. מדיניות זו מבוססת על תכלית ביטחונית שאושרה עוד בעניין משטר ההיתרים וכן על התרחשויות מן השנים האחרונות אשר חיזקו את הצורך בפיקוח על הליך קבלת ההיתרים. כמפורט לעיל, במסגרת מדיניות זו ניתן פתרון גם לאותם תושבים המבקשים לעבד חלקות של בעלי זכויות אחרים, ולא הוכח כי הליך עדכון המרשם כרוך בקושי שיש בו כדי להגביל יתר על המידה את גישתם של תושבי האזור לחלקותיהם; זאת, בפרט נוכח הפחתת סכום אגרת רישום הירושה.

ויובהר – כאמור בעניין משטר ההיתרים, בכל הנוגע להחלטות פרטניות שהתקבלו בעניינם של העותרים, ביכולתם לפנות לבית המשפט לעניינים מנהליים (פרט 3(ה) לתוספת הרביעית לחוק בתי משפט לעניינים מנהליים, התש"ס-2000) – כפי שאכן עשו חלק מהעותרים במסגרת העתירות המנהליות (ראו פסקה 7 לעיל).

18. בשולי הדברים אציין כי העתירות דנן אינן האכסניה המתאימה לבירור טענות העותרים ביחס לסעיף 14(א)(7)(א) לקפ"ק, אשר לגישתם אינו מעגן באופן ברור דיו את האפשרות לקבל היתר על בסיס ייפוי כוח. זאת, שכן העתירות אינן מעלות במישרין טענות הנוגעות לעיבוד קרקעות על בסיס ייפוי כוח, והסעדים שנתבקשו בעתירות אף הם אינם עוסקים בסוגיה זו. עם זאת, רשמנו לפנינו את הבהרת המשיב כי "מבקש היתר חקלאי יכול להציג ייפוי כוח לצורך עיבוד חלקות של בעלי קרקע אחרים" וכי "ניתן לקבל היתר חקלאי גם במקרים בהם 'סכימת' הזכויות של מספר בעלי זכויות שחלקם המשותף בקרקע מגיע עד הרף של 330 מ"ר – עבור אחד מהם לפי בחירתם, בכפוף להצגת ההסכמה של בעלי הזכויות האחרים בקרקע" (פסקה 6(ב) להודעת העדכון מיום 4.1.2021).

19. סיכומם של דברים, אציע לחבריי לדחות את העתירות. עם זאת, ונוכח תרומתן של העתירות שבכותרת לבירור הסוגיות וכן להחלטה בדבר הפחתת סכום אגרת רישום הירושה, אציע כי נחייב את המשיבים בהוצאות העותרים ובשכר טרחת עורכי דינם בסך כולל של 7,500 ש"ח לכל העתירות.

השופטת י' וילנר:

אני מסכימה.

שופטת

השופט ג' קרא:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינה של הנשיאה א' חיות.

ניתן היום, ג' באב התשפ"א (12.7.2021).

שופטת

שופט

הנשיאה